

POSTANOWIENIE

Dnia 12 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania M. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanej M. Spółki z o. o.
o wyłączenie z ubezpieczeń społecznych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 stycznia 2012 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 6 kwietnia 2011 r.,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od M. K. rzecz strony pozwanej 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 6 kwietnia 2011 r. oddalił apelację ubezpieczonego M. K. od wyroku Sądu pierwszej instancji z 9 czerwca 2010 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji pozwanego z 18 marca 2009 r., stwierdzającej, że ubezpieczony w okresie od 1 października 2005 r. do 12 marca 2008 r. nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawartej ze spółką z o.o. M. Ubezpieczony

proceeding economic activity from 1998. – health care facility - and the plaintiff considered that the purpose of the contract for the work of the contractor was to circumvent the provisions of the law on the social security system, so as not to pay contributions from economic activity. In the court proceedings it was established that the contract for the work of the contractor, concluded for an indefinite period, concerned the preparation, copying, addressing and mailing of advertising materials supplied by the contractor, for a remuneration calculated according to a unit rate of 3.50 zł for completion and mailing of one advertising mailing. In the contract the parties agreed on a minimum monthly amount of work of 145 complete advertising mailings. The insured monthly performed and sent several packages of advertising mailings, for which he received an amount ranging from 4.43 zł to 40.30 zł, and the only form of settlement for the work performed was a monthly report. The court of first instance decided in favor of the plaintiff. The Court of Appeal, in the grounds for dismissing the appeal of the insured, shared the view of the court of first instance. The contract for the work of the contractor was concluded for the sake of appearance, and as such was irrelevant and could not give rise to effects in the area of social security. The insured may benefit from the choice of form of employment and title to social security, but the intended effect cannot be achieved through actions contrary to law, in this case through the submission of a false declaration of intent to conclude a contract for the work of the contractor (judgment of the Supreme Court of 9 January 2008, III UK 73/07, LEX nr 356045).

In the application for the cassation appeal to be taken, it was indicated, what follows:

„- in the case there is a substantive legal issue and connected with it the need for an interpretation of art. 83 § 1 of the Civil Code raises serious doubts, in particular the need for clarification: whether the contract (for the work of the contractor) is irrelevant in view of its apparent nature in relation to art. 83 § 1 of the Civil Code in a situation when the contract was in fact performed, although the insured received a remuneration lower than required by the provisions regulating the work of the contractor?,

- moreover in the case there is a substantive legal issue and connected with it the need for an interpretation of § 3 of the Decree of the Council of Ministers of 31 December 1975 on the powers of employees performing work

nakładczą w związku z art. 58 § 1 budzących poważne wątpliwości, w szczególności wyjaśnienia wymaga: czy uzyskanie przez nakładcę 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej jest elementem konstrukcyjnym umowy o pracę nakładczą, a jeśli tak, to czy w sytuacji, w której ubezpieczony osiągał wynagrodzenie niższe niż 50% najniższego wynagrodzenia, ale otrzymywał jednak wynagrodzenie z tego tytułu, to umowę o pracę nakładczą można uznać za nieważną, a idąc dalej wyłączyć ubezpieczonego z ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą”.

Pozwany wniósł o nie przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wskazane we wniosku podstawy (wyżej *in extenso*) nie spełniają się jako przesłanki przedsądu.

1. W zakresie oceny pierwszej podstawy należy zauważyć, iż istotne zagadnienie prawne jest czym innym niż potrzeba wykładni przepisu prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Wniosek nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego, natomiast co do potrzeby wykładni przepisu, to nie wykazuje przesłanek tej podstawy przedsądu, a więc w czym wyraża się trudność w wykładni art. 83 § 1 k.c. Przedmiotem zainteresowania tej podstawy przedsądu jest tylko sam przepis ze względu na zachodzące wątpliwości jurydyczne w jego wykładni. Przepis art. 83 § 1 k.c. dotyczy wady oświadczenia woli i jako podstawowy przepis prawa cywilnego (z uwzględnieniem doktryny i orzecznictwa) nie sprawia kłopotów w wykładni. Czym innym jest jego zastosowanie w sprawie (tu wniosek nie odwołuje się do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie zachodzi bezwzględna sprzeczność pozorności umowy i faktycznego wykonywania pracy. Umowa może być pozorna już na etapie jej zawierania lub ukrywać inną umowę i zostać nawet wykorzystana instrumentalnie dla osiągnięcia celu sprzecznego z ustawą. Spektrum sytuacji jest tu niemałe (por. wyroki Sądu Najwyższego w podobnych sprawach: z 9 stycznia 2008 r. w sprawach III UK 73/07, LEX nr 356045, III UK

74/07, LEX nr 376437, III UK 75/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 53; III UK 77/07, LEX nr 465895; z 8 maja 2008 r., I UK 354/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 237; z 10 czerwca 2008 r., I UK 377/07, LEX nr 494100; z 17 kwietnia 2009 r., I UK 314/08, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 272; z 19 stycznia 2010 r., I UK 261/09, LEX 577825). W tej sprawie pozwany uznał umowę o pracę nakładczą za nieważną, gdyż zmierzającą do obejścia przepisów o ubezpieczeniu społecznym. Sądy brak tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym łączyły z jej pozornością, gdyż umowa została zawarta w celu nieuprawnionego – ze względu na niewielką ilość pracy nakładczej – wyłączenia ubezpieczenia i składki z tytułu działalności gospodarczej. Oczywiście, że pozorność umowy na podstawie art. 83 § k.c. wyklucza się z nieważnością umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c., jednak nie występuje bezwzględnie alternatywa rozłączna, albowiem uprawnione jest również stanowisko, które dopuszcza niejako równolegle pozorność umowy zawartej w celu obejścia ustawy. Umowa formalnie może nie sprzeciwiać ustawie, jednak może być zawarta w celu obejścia ustawy i z tej przyczyny jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.). Nawet formalnie poprawna realizacja umowy w efekcie może zmierzać do obejścia prawa. Zastosowanie klauzuli nieważności z art. 58 § 1 k.c. jest szczególne (wyjątkowe), a zarazem szerokie, gdyż ocenie poddaje się skutki różnych zdarzeń i czynności prawnych. Działanie pozorne strony często składa się na obejście prawa (art. 58 § 1 k.c.). Zwłaszcza, gdy postanowienia umowy o pracę nakładczą wyraźnie rozmiągają się z jej realizacją, nie zachodziła realna potrzeba zawarcia takiej umowy, która nie była konieczna jako źródło utrzymania, gdy ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą a dochód z umowy nakładczej był niewielki; z drugiej strony, sam nakładca nie wymagał większej ilości pracy. Także wtedy, gdy rzeczywista przyczyna zawarcia umowy o pracę nakładczą, wynika z tego, że ubezpieczony nie zawarłby umowy o pracę nakładczą i nie realizowałby jej w znikomym zakresie, gdyby nie prowadził działalności gospodarczej. Wówczas chodzi więc tylko o przedmiotowe wykorzystanie przepisów o ubezpieczeniu społecznym i stworzenie formalnej podstawy ubezpieczenia, która nie była realizowana w sposób typowy dla umowy o pracę nakładczą, a za jedyny cel miała unikanie płacenia składek na ubezpieczenia społeczne z prowadzonej działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2009 r., I UK 314/08, OSNP

2010 nr 21-22, poz. 272). Ocena ta wychodzi poza potrzebę argumentacji, gdyż we wniosku o przyjęcie skargi brak jest adekwatnej argumentacji prawnej, gdyż odwołanie się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych „*W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie skargi do rozpoznania*” nie było prawidłowe, jako że uzasadnienie podstaw przedsądu jest odrębne od uzasadnienia podstaw kasacyjnych, i dlatego to drugie uzasadnienie nie zastępuje pierwszego (art. 398⁴ § 1 pkt 2 i § 2 k.p.c.).

2. Druga podstawa przedsądu, z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., nie zachodzi, gdyż postawiona kwestia nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego, lecz sprowadza się tylko do zwykłej wykładni prawa. Nie wymaga wykładni przepis § 3 ust. 1 rozporządzenia z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą. Wszak zgodnie z jego treścią – „W umowie strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie art. 77⁴ pkt 1 Kodeksu pracy, zwanego dalej „najniższym wynagrodzeniem”. To, czy uzyskanie przez nakładcę 50% najniższego wynagrodzenia było „elementem konstrukcyjnym umowy o pracę nakładczą” nie miało znaczenia decydującego, gdyż przedmiotem sprawy nie był spór pomiędzy stronami umowy o pracę nakładczą. W sprawie chodziło o tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym. Błędne jest założenie skarżącego, iż umowa o pracę nakładczą nie mogła zostać zakwestionowana jako podstawa (tytuł) ubezpieczenia społecznego, ze względu na niewielką ilość pracy wykonywanej w ramach tej umowy. U podstaw rozstrzygnięcia leży stwierdzenie, iż została zawarta (instrumentalnie) tylko po to, aby uchylić się od zapłaty składek z prowadzonej działalności gospodarczej. Kwestie prawne nie wykraczają tu jednak poza zwykłą wykładnię prawa i nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego. Zwłaszcza, że Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się nimi na tle podobnych stanów faktycznych (zob. wyroki wskazane wyżej w pkt. 1).

Z powyższych motywów wniosek o przyjęcie skargi nie został oparty na zasadnych podstawach (przesłankach) przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. i dlatego orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w związku z art. 99 i art. 398²¹ k.p.c. oraz § 11 ust. 2 i § 12 ust. 4 pkt 2 (stosowanego odpowiednio do odpowiedzi na skargę kasacyjną) rozporządzenia z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.